

Popüler Bilim ile İlgili Lisansüstü Çalışmaların İncelenmesi

Dr. Mustafa ORHAN^a

Yükleme: 04.04.2022; Kabul: 24.06.2022; Yayınlanma: 31.07.2022

DOI: 10.30855/gjes.2022.08.02.002

Anahtar Kelimeler:

Popüler bilim,
Çocuk edebiyatı,
Popüler bilimin tanıtımı,
Popüler bilim çalışmaları

Keywords:

Popular science,
Children's literature,
Introduction of popular
science,
Popular science studies^a Sanayi ve Teknoloji
Bakanlığı,
Ankara, Türkiye
Orcid: 0000-0002-5859-4834
mustafaorhan1@yahoo.com

ÖZET

Bu araştırmada popüler bilim konulu lisansüstü çalışmaların; yıllara, üniversite, enstitü, ana bilim dalı, bilim dalı, tez türü adlarına, danışman unvanlarına, yazıldığı dillere, konularına, amaçlarının ifade edilmiş biçimine, araştırma modellerine, evren ve örneklemelerine, veri toplama araçlarına göre incelenmesi amaçlanmıştır. Konuyla ilgili YÖK ulusal tez merkezine kayıtlı 10 lisansüstü tez tespit edilmiş ve araştırmanın konusunu oluşturmuştur. Tespit edilen tezlerin incelenmesinde nitel araştırma yaklaşımın benimsenmiştir. Veriler içerik analizi yöntemi ile elde edilmiştir. Yapılan inceleme sonucunda; lisansüstü düzeyde popüler bilim konulu ilk çalışmanın 2009 yılında yapıldığı, danışmanların %50'sinin profesör unvanlı olduğu, çalışmaların %90'ında amaçların ifade edildiği, %40'ında evren ve örneklem olarak öğrencilerin alındığı, çalışmaların tamamının Türkçe yapıldığı, en çok çalışmanın Gazi Üniversitesinde yapıldığı, sosyal bilimler ve fen bilimleri enstitülerinde dörder tezin yapıldığı, ilköğretim anabilim dalında diğer anabilim dallarından daha fazla çalışmanın yapıldığı, sekiz çalışmanın yüksek lisans, iki çalışmanın doktora seviyesinde olduğu, çalışmaların farklı konularda yapıldığı verilerine ulaşılmıştır. Elde edilen verilerden hareketle popüler bilim konusunda yapılan lisansüstü çalışmaların çocuk edebiyatına, popüler bilimin tanıtılmasına ve Türkiye'deki popüler bilim çalışmalarına katkı sağladığı sonucuna ulaşılmıştır. Diğer yandan incelenen tezlerin konularının dağılımına ilişkin sınırlılıklar olduğu değerlendirilmektedir. Elde edilen sonuçlardan hareketle, alanda çalışmak isteyen araştırmacılar ve diğer paydaşlar için popüler bilim alanında yapılacak lisansüstü çalışmalara yönelik önerilere yer verilmiştir.

An Investigation of Postgraduate Studies Related to Popular Science

ABSTRACT

This study aims to examine postgraduate studies in popular science based on years, universities, institutes, departments, science branches, thesis types, advisor titles, languages in which they are written, their subjects, the way research goals are expressed, models, universes, and samples, and data collection methods. 10 postgraduate theses registered to the center of Council of Higher Education National Thesis Center on the subject were identified and constituted the subject of the research. Qualitative research approach was adopted in the examination of the identified theses and the data were obtained by content analysis method. As a result of the examination; The first study on popular science at the graduate level was done in 2009, 50% of the advisors were professors, 90% of the studies were stated to aim, 40% were students as the universe and sample, all of the studies were conducted in Turkish, most of the studies were conducted in Gazi University. It has been reached to the data that four theses were done in social sciences and science institutes, more studies were done in primary education department than other departments, eight studies were at master's level, two studies were at doctorate level, and studies were conducted on different subjects. Based on the data obtained, it was concluded that postgraduate studies on popular science contributed to children's literature, the introduction of popular science and popular science studies in Turkey. On the other hand, it is considered that there are limitations regarding the distribution of the topics of the examined theses. In accordance with the results obtained, suggestions are made for postgraduate studies in popular science for researchers and other stakeholders.

GİRİŞ

Çocuk Edebiyatı Tanımı, Ortaya Çıkışı, Avrupa'da ve Türkiye'de Gelişimi, Dünden Bugüne Çocuk Edebiyatı

Hedef kitlesi çocuklar olan, çocukların duygu ve düşünce dünyasına seslenen edebiyata (Şimşek ve Yakar, 2018) çocuk edebiyatı denir. Bilindiği gibi Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda (BM, 2022) kabul edilen Çocuk Hakları Sözleşmesine göre on sekiz yaşına kadar bütün bireyler çocuk kabul edilmektedir. Buradan hareketle on sekiz yaş grubuna kadar bireylere yönelik edebiyat çalışmalarına çocuk edebiyatı, ortaya çıkan her türlü esere de çocuk edebiyatı eserleri denilmektedir. Bireyin doğumundan başlayarak on sekiz yaşına kadar devam eden çocukluk dönemi, kendi içinde birkaç alt bölüme (Bebeklik Dönemi, İlk Çocukluk Dönemi, İkinci Çocukluk Dönemi, Ergenlik Dönemi) ayrılmaktadır. Bu alt bölümler çocukların fiziki ve ruhsal gelişimleri ile de ilgilidir. Annesinden, her türlü eğitim ve gelişime hazır bir şekilde dünyaya gelen birey, içine doğduğu çevre ve aileye de bağlı olarak belirli yaşlarda belirli gelişimler göstermektedir (Aral ve Baran, 2011). Çocuklardaki dil gelişimi de belirli dönemlere ayrılmaktadır (Kuşdemir, 2018). Çocuk edebiyatı da çocuklardaki dil gelişimine uygun olarak kendi arasında (Bebeklik Dönemi, Okul Öncesi Dönem, İlkokul Dönemi) gibi bazı alt bölümlere ayrılmaktadır. Okul öncesi yaş grubu için yazılan çocuk edebiyatı eserleri ile ilkökul, ortaokul ve lise dönemi çocukları için yazılan çocuk edebiyatı eserleri elbette bir değildir ve bir olması da beklenemez. Avrupa başta olmak üzere dünyanın birçok bölgesinde tarihsel süreçte çocukların birey olarak kabul edilmeleri, çocuklara da yetişkinler gibi değer verilmesi 17. yüzyıldan sonraya (Sağlam ve Aral, 2016) rastlamaktadır. İslam dışındaki inanç sistemlerinde kız çocuklarına değer verilmediği, bu düşünce ile bağlantılı olarak da çocuklara yüzyıllar sonra değer vermeye başlandığı değerlendirilmektedir. Kız çocukları ağırlıklı olmak üzere çocuklara değer verilmeme anlayışının inançla doğrudan ilgisi olduğu değerlendirilmektedir. Zira İslam'ın ortaya çıkması ve yayılması ile çocukların ve özellikle o dönemde diri diri toprağa gömülen, uğursuz olduğuna inanılan kız çocuklarının toplum nezdinde, daha öncesi ile kıyaslanamayacak kadar değer kazandığı (Uslu, 2018) bilinmektedir. Dünyada modern anlamda çocuk edebiyatı çalışmalarının ilk örneklerinin Avrupa'da 18. yüzyıldan itibaren ortaya çıktığı (Çakır, 2014) görülmektedir. Takip eden yüzyıllarda çocuğun birey olarak kabul edilip, çocuğa yönelik toplumsal tutum ve davranışların gelişmesi ile çocuklar için yazılan kitaplarda da nicelik ve nitelik bakımından artışlar (Kıbrıs, 2016) olmuştur. Türkiye'de çocuk edebiyatı olarak kabul edilebilecek değişik çalışmaların geçmişi çok uzun yıllara dayanmaktadır, bu bağlamda değişik yazarların çocuklara göre olmasa da çocuklar için yazdığı kitapların varlığı bilinmektedir (Ay, 2009). Tanzimat döneminde çocuklara yönelik kitapların tercümesi ile başlayan batılı anlamda çocuk edebiyatı çalışmaları ilerleyen yıllarda çocuklar için yazılan telif kitaplar ve çocuklar için çıkartılan dergilerle gelişerek (Ay, 2009) devam etmiştir. Cumhuriyetin ilanından sonra çocuk edebiyatı çalışmaları devletin de desteği ile telif ve tercüme çocuk kitapları ve çocuklar için yayımlanan dergilerle devam etmiştir. Cumhuriyetin ilanından sonraki dönemde Türkiye'de değişik kamu kurum ve kuruluşlarının, özel yayınevlerinin çocuk edebiyatı alanında kitap ve dergi aracılığı ile yürüttüğü çalışmalar (Kıbrıs, 2016) önemli kabul edilmektedir. Çocuk edebiyatı

çalışmaları gerek Avrupa’da gerekse Türkiye’de günümüzde basılı, interaktif ve görsel olmak üzere üç koldan ve hızlı bir şekilde ilerleyerek devam etmektedir. Başlangıçtan günümüze kadar geçen süreçte çocuk edebiyatının eğitimle, çocukların gelişimi ile olan ilişkisi üzerine yapılan çalışmalarla (İpek, 2017) çocuk edebiyatının önemi ortaya konmuştur. Bunun doğal sonucu olarak da çocuk edebiyatı çalışmaları artarak devam etmektedir.

Popüler Bilim, Tanımı, Ortaya Çıkışı, Dünyada ve Türkiye’de Gelişimi

Popüler bilimi en genel şekliyle; “herhangi bir bilim dalında yapılan çalışmaların, hedeflenen kitlenin anlayacağı düzeyde ifade edilmesi, popüler bilim çalışmalarını da bu alanda yapılan çalışmalar” (Güner ve Çitçi; 2010; Pembegül, 2019; Ucer, 2019; Yıldız, 2015) olarak tanımlamak mümkündür. Bilindiği gibi bilimsel çalışmalar, araştırmanın yapıldığı bilim dalına katkı sağlamak amacıyla ilgili alanda uzmanlaşmış kişiler tarafından ilgili bilim dalının gereklerine dikkat edilerek ve çoğu zaman belirlenen bir amaca ulaşmak üzere yapılan (Çaparlar ve Dönmez, 2016) çalışmalardır. Bilimin doğası gereği, bilimsel çalışmalarda genel olarak ilgili bilim dalına ait terimler kullanılır ve alan hakkında yeterli bilgisi olmayanların bu metinleri anlaması, ortaya çıkan bilgiden yararlanması mümkün olmaz. Sanayi devriminden sonra bilim insanların çalışmalarını daha çabuk sonuçlar vermeye başlamış, bilimsel çalışmaların sonucunda katma değeri yüksek ürünler hızla çoğalmaya (Yıldız, 2015) başlamıştır. Gerek bu ürünlerin halk tarafından tanınmasını ve kullanılmasını sağlamak yani ürünler paraya dönüştürmek, gerek bilimsel gelişme ve çalışmalardan halkı da haberdar ederek meraklı kitleyi bilimsel çalışmaların içine katmak için bazı bilim insanları ve yöneticiler yapılan çalışmalarda elde edilen sonuçların hedef kitlenin anlayacağı şekilde ifade edilmesi gerektiğini düşünmüşler ve popüler bilimle ilgili çalışmalar (Kılıç, 2019; Ucer, 2019; Yıldız, 2015) başlamıştır. Kitle iletişim ve ulaşım araçlarındaki gelişmelere bağlı olarak kitap, dergi ve gazete basımının kolaylaşması ve ucuzlaması, dünyanın değişik bölgelerine ulaştırılma kolaylığı ile bilimsel çalışmalardan daha fazla insan haberdar olmaya başlamış, bunun doğal sonucu olarak da popüler bilim çalışmaları giderek yaygınlaşmıştır. Radyonun icadı ve yaygın kullanımı ile popüler bilim çalışmaları yeni bir ivme kazanmıştır. Yirminci yüzyılın ilk yarısında televizyonun icadı ve yaygın olarak kullanılmaya başlanması bilimsel çalışmalarda yeni bir sayfanın açılmasını sağlamıştır. Bütün bu gelişmeler beraberinde popüler bilim çalışmalarının da aynı derecede artmasını sağlamıştır. Yirminci yüzyılın ikinci yarısında gazete ve dergilerin renkli basılması, yüzyılın sonlarında internetin sosyal hayatımıza girmesi ile popüler bilim alanında yapılan çalışmalar öncesine göre birkaç kat hızlı gelişme göstermiştir. Türkiye’de de batılı anlamda popüler bilim çalışmaları Tanzimat döneminde, (Küçük, 2010; Yıldız, 2015) başlamıştır. Cumhuriyetin ilanından sonra popüler bilim alanındaki çalışmalara hız verilmiş, MEB başta olmak üzere resmi ve özel kurum ve kuruluşlar kitap, dergi, ansiklopedi vb. çalışmalarla popüler bilimin Türkiye’de yaygınlaşmasına (Kıbrıs, 2016; Orhan, 2021) katkı sağlamışlardır. Popüler bilimin Türkiye’de yaygınlaşması, TÜBİTAK’ın kurulmasıyla farklı bir boyut kazanmıştır. 24 Temmuz 1963 tarihinde 278 sayılı kanun ile kurulan TÜBİTAK, yaptığı çalışmalarla, çıkardığı Bilim ve Teknik, Bilim Çocuk, Meraklı Minik, Bilim Genç adlı dergilerle, binin üzerinde popüler bilim kitabı ile Türkiye’de popüler bilimin gelişmesine katkı sunmuş ve sunmaya da devam etmektedir.

Popüler Bilim Yazarlığı, Ortaya Çıkışı, Türkiye’deki Durumu, Bilim İletişimi ve Popüler Bilim Yazarlığı İlişkisi

Sanayi devrimi sonrasında ortaya çıkan popüler bilim çalışmaları (Yıldız, 2015) başlangıçta bilim insanları tarafından yapılmakla beraber ilerleyen süreçte bilimsel çalışmalarda aktif görev almayan ancak konuyla ilgili temel bilgilere sahip yazarlar da popüler bilim yazıları yazmaya (Kılıç, 2009) başlamışlardır. Bilimsel yazılar yazmak için ilgili alanda belirli bir eğitimin gerektiği, diğer yandan herhangi bir konuda yazı yazmak için de belirli bir eğitim almanın gerekliliği (Günel, 2006) bilinmektedir. Popüler bilim yazarlığı, popüler bilim çalışmalarının yoğunlaşması ve bu çalışmaların hedef kitleye hızlı ve doğru bir şekilde iletilmesi ihtiyacından doğmuştur. İlerleyen dönemlerde bilim iletişimi, bilim gazeteciliği gibi alanların ortaya çıkması (Dursun, 2018; Öztekin ve Şahin, 2020) ile popüler bilim yazarlığı yeni bir boyut kazanmıştır. Popüler bilim yazarlığı dünyada yirminci yüzyılın ikinci yarısından itibaren artmaya (Kılıç, 2019) başlamıştır. Türkiye’de popüler bilim yazarlığı, dünyadaki gelişmelerle eş zamanlı gelişim göstermiştir. Bilim iletişimi ile popüler bilim çalışmalarının birbirleriyle kesişen noktalarının olduğu bilinmektedir. Bilim iletişimi yazıları yazarlar da yapılan çalışmaları hedef kitlenin anlayacağı bir düzeyde anlatmaktadırlar. Bu yönleriyle yaptıkları iş, popüler bilim çalışmasının bir yönü kabul edilebilir. Popüler bilim alanında Carl Sagan, Stephen Jay Gould, Stephen Hawking vb. ünlü yazarların kitaplarının dünyada ve Türkiye’de beğenilerek okunması, popüler bilime ve popüler bilim yazarlığına olan ilgiyi de arttırmıştır. Popüler bilimin gelişmesine temel bilimler, mühendislik ve tıp bilim alanının kaynaklık ettiği bilinmektedir. Türkiye’de popüler bilim çalışmalarının daha ileri seviyelere gelmesi için temel bilimler, mühendislik ve tıp bilim alanında okutulan dersler arasında “bilim kurgu, popüler bilim, çocuk edebiyatı” vb. derslerin olması gerekmektedir. Türkiye’deki üniversitelerde okutulan zorunlu dersler arasında (ÖSYM, 2021a) bu dersler bulunmamaktadır. Diğer yandan fen okur yazarlığı düzeyini arttırmayı amaçlayan (Çepni, Bacanak ve Küçük, 2003), değişik kurumların düzenlediği hizmet içi eğitimler (Kaya, Çepni ve Küçük, 2004) vb. uygulamaların da alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ödevlerin öğrencilerin gelişimi ve alana / mesleğe hazırlamadaki önemi (Ünal, Yıldırım ve Sürücü, 2018) dikkate alındığında, verilen ödev konuları arasında “popüler bilim ve bilim kurgu metinleri oluşturma”nın da olması önem taşımaktadır. Meslek yaşantıları süresince binlerce bireye dokunacakları dikkate alındığında bölüm ve öğretmenlik olarak fizik, kimya, matematik, biyoloji, görsel sanatlar, bilgisayar öğretimi vb. bölümlerde bu tür alan bilgisini pekiştirici uygulamaların önemli olduğu (Baştürk, 2010) düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırmada Türkiye’de popüler bilim ile ilgili yapılan lisansüstü çalışmaların çocuk edebiyatına, popüler bilimin tanıtılmasına ve Türkiye’deki popüler bilim çalışmalarına katkılarının incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç çerçevesinde Türkiye’de popüler bilim konusunda yapılmış lisansüstü tezler; yıllarına, üniversite, enstitü, bilim ve anabilim dalı adlarına, tez türlerine, danışmanlarına, konularına, amaçların ifade edilmiş biçimlerine, araştırma modellerine, veri toplama araçlarına göre incelenmiştir. Yapılan incelemede, popüler bilim alanında yapılan lisansüstü çalışmaların “Türkiye’de popüler bilim ile ilgili

yapılan lisansüstü çalışmaların çocuk edebiyatına, popüler bilimin tanıtılmasına ve Türkiye'deki popüler bilim çalışmalarına katkı sağlayıp sağlamadığı, sağladıysa nasıl bir katkı sağladığı, sağlamadıysa neden sağlamadığı" araştırılmıştır.

Bilindiği gibi akademik herhangi bir alanda yapılan lisansüstü çalışmaların incelendiği tez veya makaleler, araştırmacıların yapacakları çalışmaların konularını, yönelimlerini vb. belirlemede başvurdukları referanslar arasında yer almaktadır. Alanyazında yapılan araştırmalarda, bu makalede ele alınan konuyla ilgili bir çalışmaya rastlanmamıştır. Çalışmada elde edilen bulgulardan hareketle çalışmaların eksik yönlerine işaret edilerek araştırmacılara kolaylık sağlanması amaçlanmıştır. Yapılan bu çalışmanın alanyazına katkı sağlayacağı, araştırmacıların çalışmalarında yol gösterici olacağı, bu nedenle çalışmanın önemli olduğu düşünülmektedir. Alanyazında yapıldığı düşünülen ilk çalışma olduğu var sayımı ile tezlerle ilgili analizler, kendi aralarında herhangi bir gruplandırma yapılmadan, şu başlıklara göre yapılmıştır: Tezlerin yıllara, yapıldıkları üniversitelere, yapıldıkları enstitülere, anabilim dallarına, bilim dalı adlarına, tez türüne, danışmanlarına, yazıldığı dillere, konularına, amaçlarının ifade edilme biçimine, araştırma modellerine, tezlerin evren ve örnekleme, veri toplama araçlarına göre dağılımı.

YÖNTEM

Bu araştırmada popüler bilim konusunda yapılan yüksek lisans ve doktora tezleri içerik analizi ile değerlendirilmiştir. İçerik analizi, araştırmacının herhangi bir kişi veya duruma doğrudan müdahale etmeden inceleme yaptığı bir araştırma yöntemidir (Bıkmaz, Aksoy, Tatar ve Altınyüzük, 2013). İçerik analizleri genel olarak meta-analiz, meta-sentez ve betimsel içerik analizi olmak üzere üçe ayrılmaktadır (Çalık ve Sözbilir, 2014). Bu araştırma; bir konu hakkında birbirinden bağımsız çalışmaların ele alındığı, çalışma yöntemleri ve sonuçlarının açıklayıcı ve tanımlayıcı türden değerlendirildiği betimsel içerik analizi çalışmasıdır.

İncelenen Doküman

YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanına "Popüler Bilim" yazılarak tarama yapılmıştır. Tarama sonucu çıkan 10 lisansüstü çalışma araştırmanın evrenini oluşturmaktadır. Tezlerin sekizi yüksek lisans, ikisi doktora seviyesindedir. Evrendeki erişime açık on tezin tamamı araştırmaya konu edilmiş olup, aralarından örneklem seçilmemiştir. Araştırılacak tezler seçilirken;

- Lisansüstü düzeyinde çalışmalardan oluşması,
- Çalışmanın tamamında veya bir kısmında popüler bilime, popüler bilim çalışmalarına yer verilmiş olması,
- YÖK ulusal tez merkezi veri tabanında (<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>) 28 Şubat 2022 tarihi itibarıyla kayıtlı olması,
- Erişime açık olması ölçütleri dikkate alınmıştır.
- Tarih ve zaman aralığı sınırı getirilmemiştir.

Tablo 1.*İncelenen Lisansüstü Çalışmalara İlişkin Bilgiler*

No	Tez adı	Yazarı	Yılı	Üniversitesi	Türü
1	Çeviri Yoluyla Popüler Bilim: TÜBİTAK Yayınları Örneğinde Türkiye’de Popüler Bilim Alanında Çeviri Yaklaşımları ve Sorunları	O. Kılıç	2009	İstanbul Ü.	Yüksek Lisans
2	Türkiye’de Popüler Bilim Dergilerinin Eleştirel Ekonomi Politik Çözümlemesi: Bilim ve Teknik ile Populer Science Örnekleri	M. E. Yıldız	2015	Anadolu Ü.	Yüksek Lisans
3	Ortaokul Fen Bilimleri Dersi Konularının Öğretiminde TÜBİTAK Popüler Bilim Kitapları Kullanılmasının Akademik Başarıya Etkisi	E. Ağca	2016	Erciyes Ü.	Yüksek Lisans
4	Biyoloji Eğitiminde Bir Eğitim Materyali Olarak Popüler Bilim Dergilerinin Öğrencilerin Bilime ve Biyoloji Dersine Yönelik Tutumlarına Etkisi	Ü. Yazır	2018	Gazi Ü.	Yüksek Lisans
5	Fen Öğretiminde Popüler Bilim Makalelerinin Rolü: Atom Kavramları Örneği	S. Ucer	2019	Aksaray Ü.	Yüksek Lisans
6	Popüler Bilim Kitaplarının 6. Sınıf Öğrencilerinin Fen Bilimleri Dersi Akademik Başarılarına, Bilgilerinin Kalıcılığına ve Fenne Yönelik Tutumlarına Etkisi	E. Tok Kılıç	2019	Gazi Ü.	Doktora
7	TÜBİTAK Tarafından Çocuklara Yönelik Yayımlanan Popüler Bilim Dergilerinin Çocuk Hakları Açısından İncelenmesi	B. N. Pembegül	2019	Hacettepe Ü.	Yüksek Lisans
8	TÜBİTAK Çocuk Kitaplarının Çocuk Edebiyatı Yönünden İncelenmesi	M. Orhan	2021	Kırıkkale Ü.	Doktora
9	Fen Bilimleri ve Sınıf Öğretmenlerinin Popüler Bilime İlişkin Görüşleri: Bir Karma Yöntem Çalışması	S.Uçar	2021	Eskişehir Osmangazi Ü.	Yüksek Lisans
10	TÜBİTAK Popüler Bilim Yayınları 3-6 Yaş Çocuk Kitaplığının Toplumsal Cinsiyet Yönünden İncelenmesi	D. Şahin	2021	Kocaeli Ü.	Yüksek Lisans

Verilerin Toplanması

YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanı (YÖK, 2022a) ana sayfasında yer alan sorgulama menüsüne “Popüler Bilim” yazılmış, aranacak alan ve izin durumlarından “tümü” seçilerek tarama yapılmıştır. Tarama sonucunda çıkan 10 lisansüstü çalışmanın sekizi yüksek lisans, ikisi doktora seviyesindedir. Erişim izni olan on tezin tamamının incelenmesi amacıyla araştırmacı tarafından excel formatında “Tez İnceleme Formu” geliştirilmiştir. Geliştirilen form lisansüstü tezlerin; yıllarına, üniversite, enstitü, bilim ve anabilim dalı adlarına, tez türlerine, danışman unvanlarına, konularına, amaçların ifade ediliş biçimlerine, araştırma modellerine, veri toplama araçlarına göre değerlendirilmesini sağlayacak nitelikte oluşturulmuştur. Araştırmada veriler nitel araştırma yöntemlerinden

olan doküman incelemesi yöntemi kullanılarak toplanmıştır. Nitel araştırmalarda veri toplamak için yaygın olarak gözlem, görüşme, odak grup görüşmesi ve doküman inceleme yöntemleri kullanılmaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2018). Araştırmada var olan bir durumu ortaya koymak amaçlandığı için bu araştırmada doküman inceleme yöntemi kullanılmıştır. Yazılı belgelerin içeriğinin belirli bir sistematik çerçevesinde, titiz bir şekilde analiz edilmesine “doküman analizi”, “belge incelemesi” isimler verilmektedir (Kıral, 2020). Alan yazında genel olarak “doküman analizi” ismi kullanılmaktadır. Analizi yapılacak dokümanlar basılı veya elektronik materyallerden meydana gelmiş olabilir. Doküman analizinde araştırmacının, elde ettiği belgeleri doğru bilgiye ulaşmak için bir sistem çerçevesinde titiz bir şekilde incelemesi, sınıflandırması (Sak, Sak, Şendil ve Nas, 2021) esastır.

Verilerin Analizi

İncelenecek lisansüstü çalışmalar, YÖK ulusal tez merkezinden pdf olarak indirilmiş ve araştırmacı tarafından oluşturulan “Tez İnceleme Formu”nda yer alan uygun başlıklar altında tabloya işlenmiştir. Yapılan çalışmada belgeler titiz bir şekilde incelenmiş ve sonuçlar ilgili başlıklara göre sınıflandırılmıştır. Araştırmada elde edilen bulgular, içerik analizi ile değerlendirilmiştir. Toplanan verileri açıklamaya yarayacak kavram ve ilişkilere ulaşacak analiz tekniklerinden biri içerik analizidir. Doğrudan gözlem yapılamayan çalışmalarda objektif ve sistematik çıkarımlar içerik analizi ile sağlanabilir. İçerik analizinde verilerin kodlanması, kategorilere ayrılması, temaların bulunması, verilerin bu kategori ve temalara göre düzenlenip tanımlanması ve yorumlanması aşama olarak birbirini takip (Yıldırım ve Şimşek, 2018) etmektedir. Yapılacak içerik analizi ile verilerin sayısal verilerle desteklenerek okuyucuya olduğu gibi aktarılması hedeflenmiştir (Büyüköztürk, 2009; Çepni, 2010). Alanyazında yapıldığı düşünülen ilk çalışma olduğu var sayımı ile tezlerle ilgili analizler, kendi aralarında herhangi bir gruplandırma yapılmadan, şu başlıklara göre yapılmıştır: Tezlerin yıllara, yapıldıkları üniversitelere, yapıldıkları enstitülere, anabilim dallarına, bilim dalı adlarına, tez türüne, danışman unvanlarına, yazıldığı dillere, konularına, amaçlarının ifade ediliş biçimine, araştırma modellerine, tezlerin evren ve örnekleme, veri toplama araçlarına göre dağılımı. Elde edilen veriler araştırmacı ve ilgili alan uzmanları tarafından yüzde ve frekansları hesaplanarak analiz edilmiş, frekans için (f), yüzde için (%) sembolü kullanılmıştır.

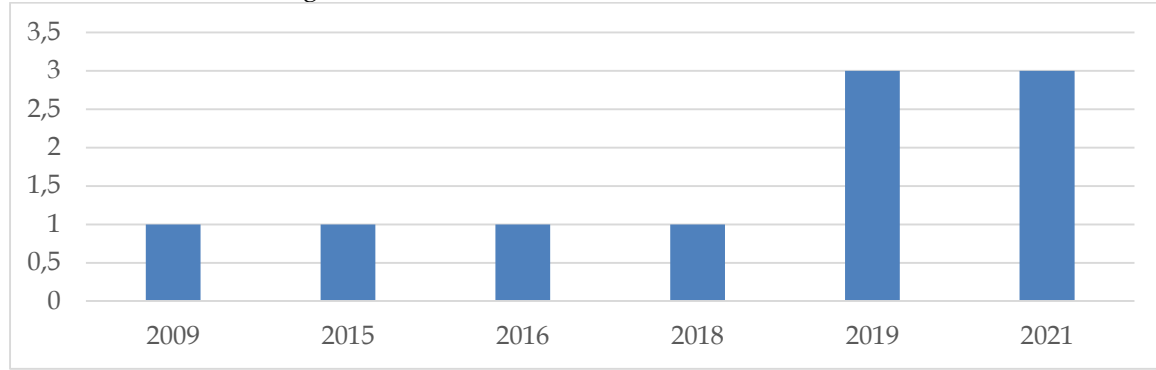
Etik Kurul İzin Belgesi

Bu makale, araştırma sürecinde herhangi bir canlıdan herhangi bir yolla veri elde edilmediğinden dolayı etik kurul iznine gerekli olmayan makaleler kategorisinde yer almaktadır.

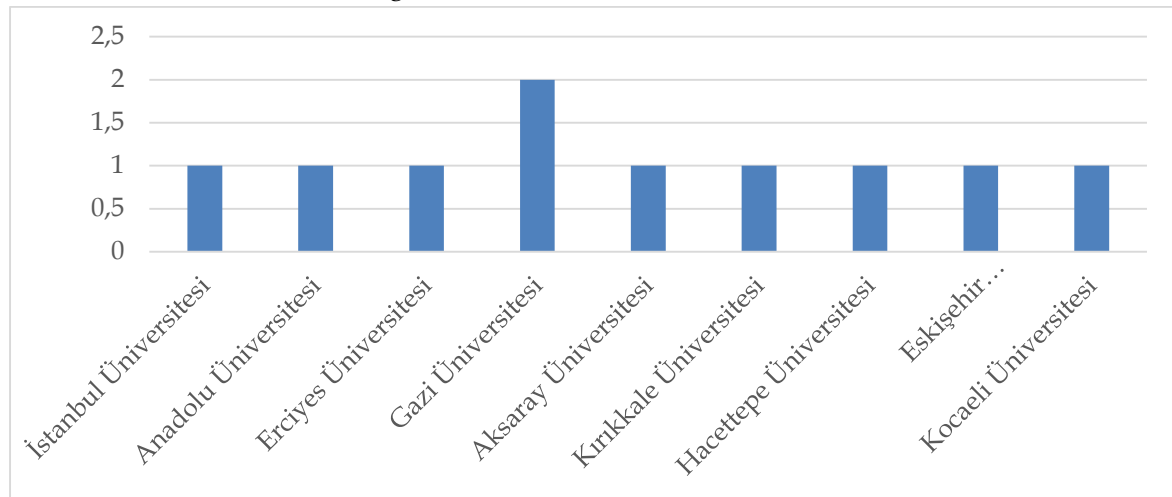
BULGULAR

Bu bölümde, popüler bilim konulu lisansüstü çalışmaların incelenmesinden elde edilen bulgu ve yorumlara yer verilmiştir. YÖK tez merkezine kayıtlı 10 tezdten elde edilen veriler tablolara dönüştürülerek yorumlanmış ve tablolar da şekillerle desteklenmiştir.

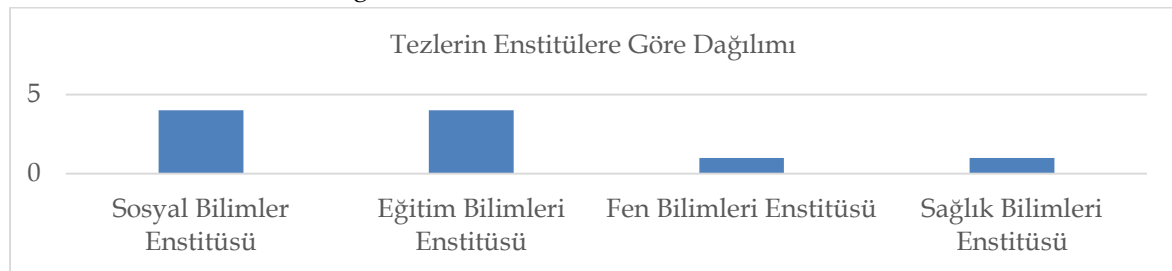

Şekil 1.*Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı*

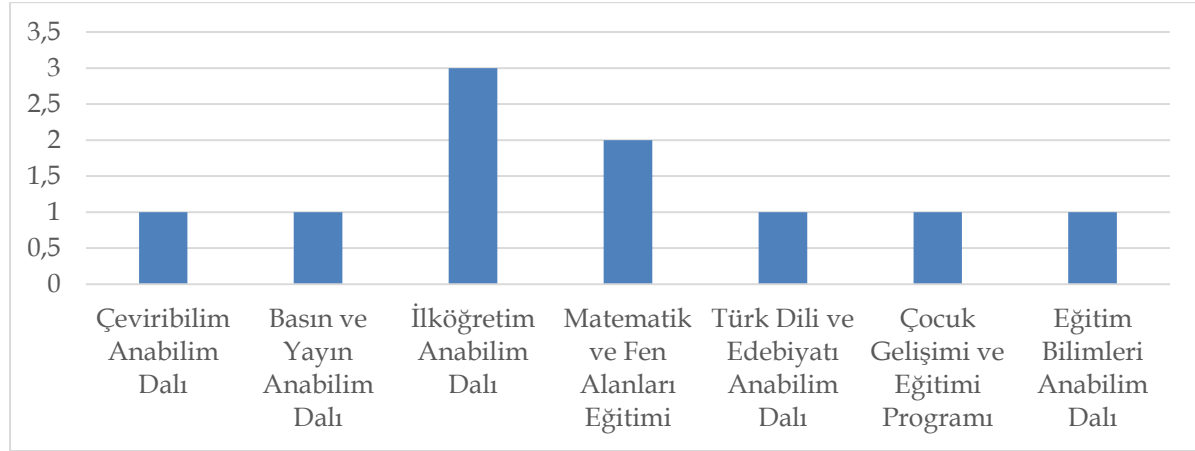
Araştırma sonuçlarına göre YÖK tez merkezine kayıtlı popüler bilim konulu lisansüstü ilk çalışma 2009 yılında yapılmıştır. 2019 ve 2021 yıllarında ikişer; 2015, 2016 ve 2018 yılında birer çalışmanın yapıldığı, 2017 yılında tez çalışması yapılmadığı tespit edilmiştir.

Şekil 2.*Tezlerin Üniversitelere Göre Dağılımı*

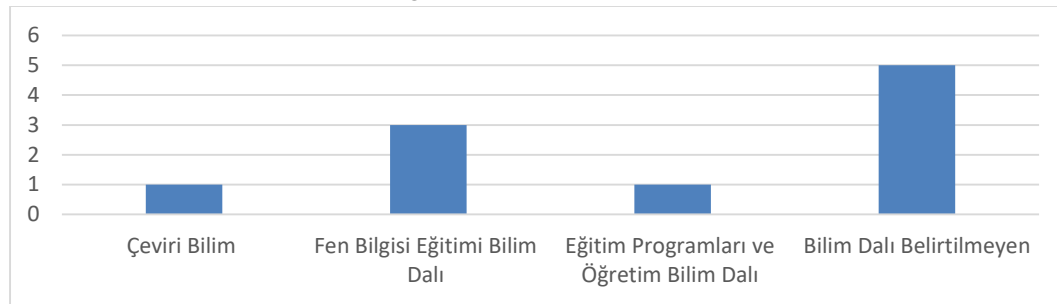
Popüler bilim konulu lisansüstü çalışmaların dokuz üniversite bünyesinde gerçekleştirildiği tespit edilmiştir. En fazla çalışmanın iki teze Gazi Üniversitesi'nde yapıldığı, diğer sekiz üniversitede birer çalışmanın yapıldığı görülmektedir.

Şekil 3.*Tezlerin Enstitülere Göre Dağılımı*

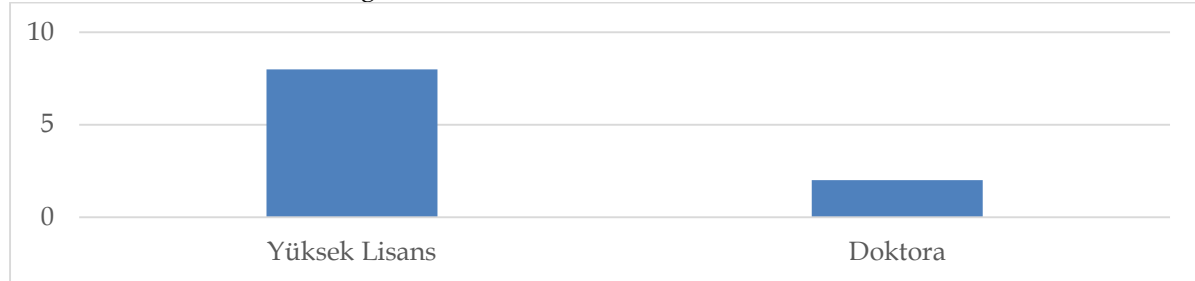
Yapılan çalışmada popüler bilim konulu lisansüstü 10 çalışmanın 8'inin 4'er çalışmayla sosyal bilimler ve eğitim bilimleri enstitülerinde, birer çalışmanın da fen bilimleri ve sağlık bilimleri enstitülerinde yapıldığı tespit edilmiştir.

Şekil 4.*Tezlerin Ana Bilim Dallarına Göre Dağılımı*

Yapılan araştırmada çalışmaların üçünün ilköğretim ana bilim dalında, ikisinin matematik ve fen alanları eğitimi ana bilim dalında, diğerlerinin de farklı ana bilim dallarında yapıldığı tespit edilmiştir.

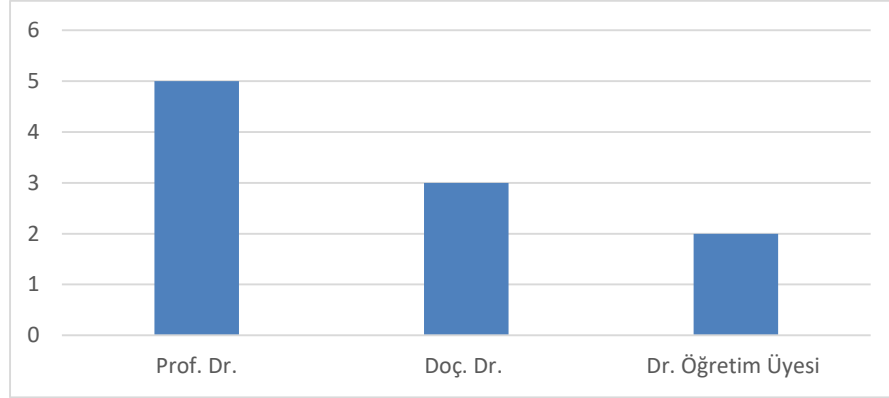
Şekil 5.*Tezlerin Bilim Dallarına Göre Dağılımı*

Yapılan araştırmada incelenen tezlerin beşinde herhangi bir bilim dalı belirtilmediği görülmüştür. Fen bilgisi eğitimi bilim dalında üç tezin, çeviri bilim dalında bir tezin, eğitim programları ve öğretim bilim dalında bir tezin yapıldığı tespit edilmiştir.

Şekil 6.*Tezlerin Tez Türüne Göre Dağılımı*

Yapılan araştırmada popüler bilim konulu lisansüstü çalışmalardan 8'inin yüksek lisan düzeyinde, 2'sinin doktora düzeyinde olduğu tespit edilmiştir.

Şekil 7.
Tezlerin Danışmanlarına Göre Dağılımı

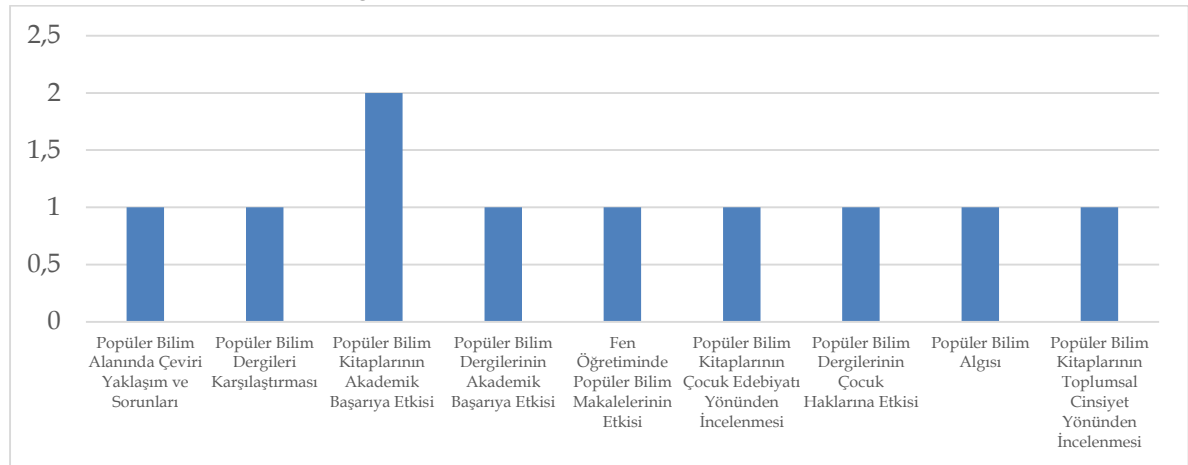
Yapılan araştırmada popüler bilim konulu lisansüstü 10 çalışmada profesörlerin beş, doçentlerin üç, doktor öğretim üyesi unvanlı danışmanların birer teze danışmanlık yaptıkları belirlenmiştir.

Şekil 8.
Tezlerin Yazıldığı Dillere Göre Dağılımı

Yapılan araştırmada popüler bilim alanında yapılan lisansüstü çalışmaların tamamının Türkçe yazıldığı tespit edilmiştir.

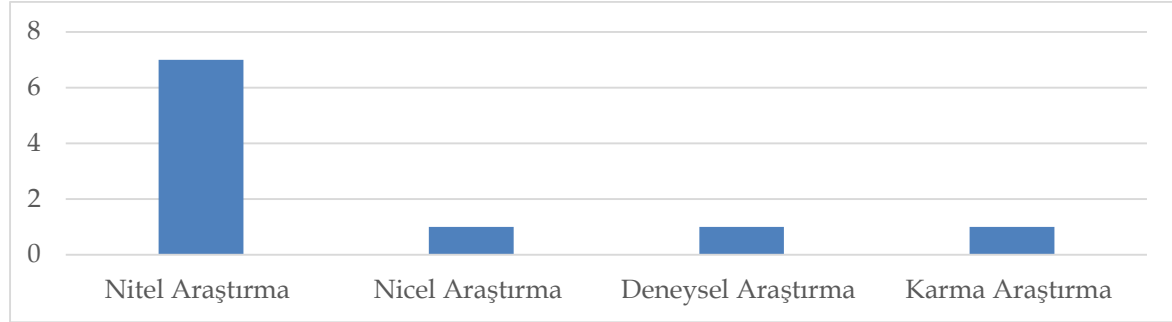
Şekil 9.
Tezlerin Konularına Göre Dağılımı

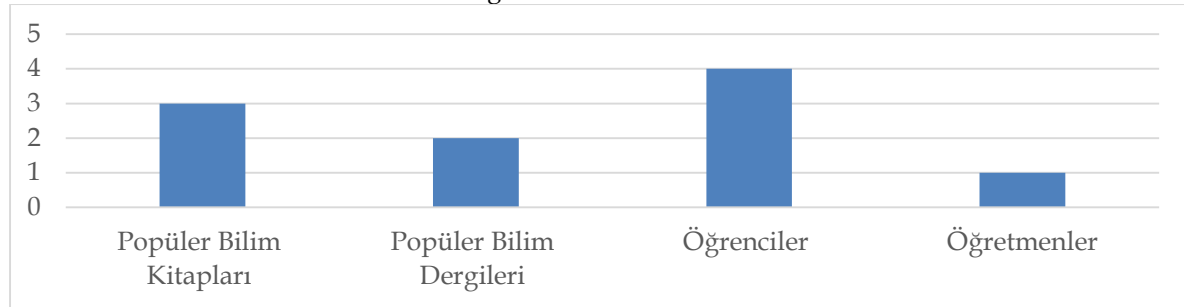
Yapılan araştırmada popüler bilim konusunda yapılan lisansüstü tezlerin ikisinin popüler bilim kitaplarının akademik başarıya etkisi konusunda, diğer sekiz tezin “Popüler Bilim Dergileri Karşılaştırması, Popüler Bilim Kitaplarının Çocuk Edebiyatı Yönünden İncelenmesi, Popüler Bilim Algısı” vb. değişik konularda yazıldığı tespit edilmiştir.

Şekil 10.*Tezlerin Amaçlarının İfade Edilişlerine Göre Dağılımı*

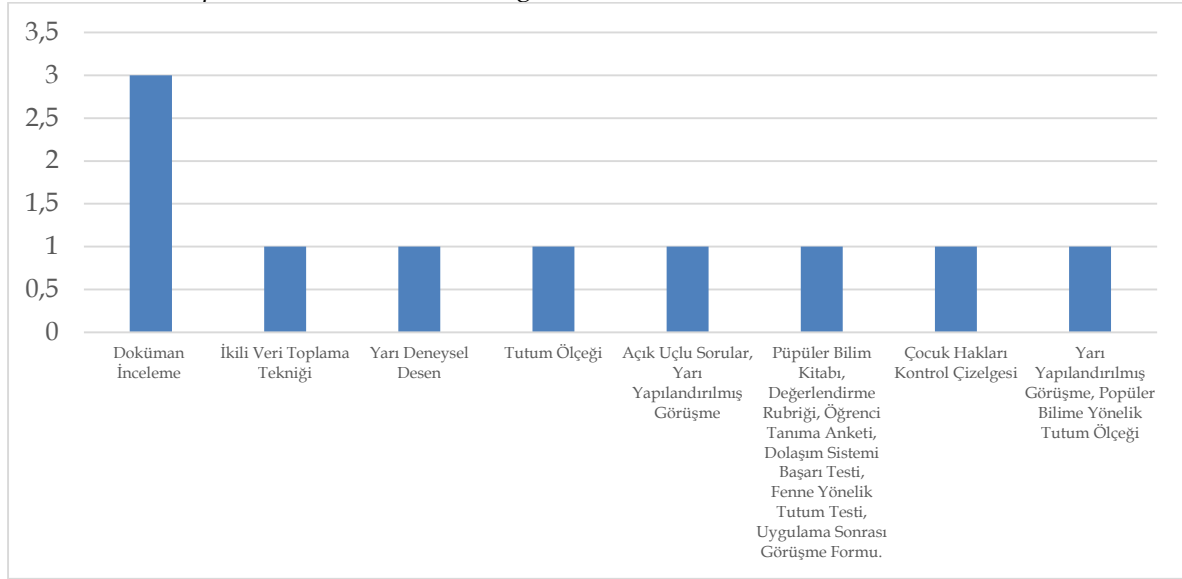
Yapılan araştırmada popüler bilim konulu lisansüstü çalışmalar amaçların ifade ediliş biçimleri bakımından incelendiğinde 8 tezde amaçların sorularla, bir tezde cümlelerle ifade edildiği, bir tezde ise amaçlara yer verilmediği tespit edilmiştir.

Şekil 11.*Tezlerin Araştırma Modellerine Göre Dağılımı*

Yapılan araştırmada popüler bilimle ilgili yapılan lisansüstü 10 çalışmanın yedisinde nitel, birinde nicel, birinde deneysel, birinde de karma araştırma yönteminin kullanıldığı tespit edilmiştir.

Şekil 12.*Tezlerin Evren ve Örneklemine Göre Dağılımı*

Yapılan araştırmada popüler bilim konulu dört lisansüstü çalışmada evren ve örneklem olarak öğrencilerin, üç çalışmada popüler bilim kitaplarının, iki çalışmada popüler bilim dergilerinin, bir çalışmada ise öğretmenlerin belirlendiği tespit edilmiştir.

Şekil 13.*Tezlerin Veri Toplama Araçlarına Göre Dağılımı*

Yapılan araştırmada Popüler bilim konulu çalışmada veri toplama aracı olarak 10 çalışmanın 3'ünde doküman inceleme tekniği, diğer 7 çalışmada da farklı veri toplama tekniklerinin kullanıldığı tespit edilmiştir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Tartışma ve sonuç kısmında, tezlerin incelenen başlıklarından hareketle, “amaç ve önem” kısmında yazılan konulara katkı sağlayıp sağlamadığı ve diğer hususlara açıklık getirilecektir. Öneriler kısmında ise, araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda konuyla ilgili eksik olduğu, yapılmasının yararlı olduğu düşünülen önerilere yer verilmiştir.

YÖK tez veri tabanına kayıtlı tezler “popüler bilim” ifadesi “bütün alanlar” tercihi ile aratılmış ve çıkan 10 lisansüstü tez araştırmada ele alınmış ve yapılan 10 lisansüstü çalışmanın çocuk edebiyatına, popüler bilimin tanıtılmasına ve Türkiye’de popüler bilim çalışmalarına katkıları incelenmiştir.

Üniversitelerine göre araştırma sonuçları incelendiğinde; popüler bilim konulu lisansüstü tezlerin ikisinin (%20, n=10) Gazi Üniversitesi’nde, diğer sekiz tezin (%80, n=10) farklı sekiz üniversitede yapıldığı tespit edilmiştir. Popüler bilim konusunda lisansüstü çalışmanın yapıldığı üniversiteler incelendiğinde bazı üniversitelerin 20-30 yıllık geçmişinin olduğu tespit edilmiştir. Türkiye’deki üniversitelerin kuruluş yıllarına (Sargın, 2007) bakılınca, son dönemde kurulan üniversitelerde popüler bilim alanında yapılan çalışmaların olması olumlu bir gelişme olarak değerlendirilmektedir. Toplam üniversite sayısı dikkate alındığında (YÖK, 2022e) 207 üniversitenin dokuzunda (%4, n=207) popüler bilim konulu lisansüstü çalışmanın yapılmasının yetersiz olduğu değerlendirilmektedir. Uzun yıllar önce kurulan üniversitelerde de benzer çalışmaların yapılması beklenmektedir. Türkiye’de birçok üniversitenin ulusal ve uluslararası güncel değişik konularda lisansüstü çalışmalar yaptığı bilinmektedir. Popüler bilim alanında da daha fazla üniversitede lisansüstü çalışmaların yapılması gerektiği değerlendirilmektedir.

Türkiye’de modern anlamda popüler bilim çalışmalarının Tanzimat döneminde başladığı ve 1960’lardan sonra TÜBİTAK’ın da kurulmasıyla kurumsallaşarak devam ettiği (Özsevgeç, Eroğlu ve Köroğlu, 2017) bilinmektedir. Popüler bilime kaynaklık eden temel bilimlerin Türkiye’deki üniversitelerin tamamında ders olarak okutulduğu, üniversitelerin kuruluş yılları da göz önünde bulundurulduğunda popüler bilim konulu lisansüstü çalışmaların 2009 yılına kadar yapılmamış olması eksiklik olarak değerlendirilmektedir. Bilimin sevdirilmesinde popüler bilimin ve popüler bilim çalışmalarının önemi (Kılıç, 2009; Kılıç, 2019) dikkate alındığında Türkiye’de popüler bilim konulu lisansüstü çalışmaların başlangıç tarihinin geç olduğu düşünülmektedir. Yıllarına göre araştırma sonuçları incelendiğinde yapılan çalışmaların altısı (%60, n=10) üçer çalışma ile (%30+%30) 2019 ve 2021 yıllarında, diğer %40’ının dört farklı yılda (2009, 2015, 2016, 2018) yapıldığı tespit edilmiştir. Değişik yıllarda yapılan çalışmaların dağılımına bakıldığında ilk çalışma ile ikinci çalışma arasında uzun bir sürenin geçtiği dikkat çekmektedir.

Enstitülerine göre araştırma sonuçları incelendiğinde yapılan çalışmaların sekizi (%80, 4+4) sosyal bilimler ve fen bilimleri enstitüsünde yapıldığı tespit edilmiştir. Diğer iki tez (%20, 1+1) fen bilimleri ve sağlık bilimleri enstitülerinde yapılmıştır. Popüler bilimin alan ve konu olarak sosyal, eğitim, fen ve sağlık bilimlerini içine aldığı, bu alanların hepsinde gerçekleştiği (Kılıç, 2009) bilinmektedir. Bu nedenle ilgili çalışmaların değişik enstitülerde yapılmış olması olumlu değerlendirilmektedir. Tezlerin içeriği ile yaptıkları tezlerin uyumlu oldukları tespit edilmiştir. Fen ve sağlık bilimleri enstitülerinin çalışma alanları dikkate alındığında popüler bilimle ilgili daha fazla tezin yapılmasının uygun olacağı değerlendirilmektedir.

Ana bilim dalını birbirine yakın bilim veya sanat dalını kapsayan eğitim, öğretim uygulama ve araştırma faaliyetlerinin yürütüldüğü akademik birim (ÖSYM, 2022b) olarak tanımlamak mümkündür. Her üniversite bünyesinde öğretim üyesi yeter sayısı da dikkate alınarak lisansüstü çalışmaların yapılması için enstitüler kurulmaktadır. Popüler bilimin kapsamı ve gerçekleştiği alan dikkate alındığında çalışmaların yapıldığı ana bilim dallarının uygun olduğu değerlendirilmektedir. Ana bilim dalı ve bilim dallarına göre araştırma sonuçları incelendiğinde yapılan çalışmaların üçü (%30, n=10) ilköğretim anabilim dalında, ikisi (%20’si, n=10) matematik ve fen eğitimi alanları anabilim dalında, diğer beş çalışma (%50, n=10) diğer ana bilim dallarında yapıldığı tespit edilmiştir. Popüler bilim konulu tezlerin içeriği dikkate alındığında ana bilim dallarının tez konularıyla uygun olduğu düşünülmektedir. Yapılan tezlerin bilim dallarına göre incelenmesinde, beş tezin (%50, n=10) yapıldığı bilim dalının belirtilmediği tespit edilmiştir. Bilim dallarının her enstitüde açılmasının akademik personel nedeniyle zorluğu dikkate alındığında beş tezin herhangi bir bilim dalına ait olmaması normal olarak değerlendirilmektedir. Tezlerin üçünün (%30, n=10) fen bilgisi eğitimi bilim dalında, diğer iki tezin (%20, n=10) çeviri bilim, eğitim programları ve öğretim bilim dalında yapıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Popüler bilim konulu çalışmaların daha farklı bilim dallarında yapılmasının uygun olacağı değerlendirilmektedir.

Yapılan araştırmada popüler bilim konulu lisansüstü çalışmalardan sekizinin yüksek lisans seviyesinde, ikisinin doktora seviyesinde yapıldığı tespit edilmiştir. Popüler bilim

konusunun bağlantılı bilim dalları dikkate alındığında hem yüksek lisans hem de doktora seviyesinde yapılan çalışmaların sayısının yetersiz olduğu değerlendirilmektedir. Tez türlerine göre araştırma sonuçları incelendiğinde sekiz tezin (%80, n=10) yüksek lisans seviyesinde, iki tezin (%20, n=10) doktora seviyesinde yapıldığı tespit edilmiştir. Popüler bilimin önemi dikkate alındığında, alanda doktora seviyesinde yapılan tezlerin sayısının az olduğu değerlendirilmektedir. Doktora eğitiminin yüksek lisans eğitiminden sonra başlaması ve en az dört yarıyıl devam ettiği, sonunda bir tezin hazırlanması gerektiği (ÖSYM, 2022b) dikkate alındığında alanda doktora tezi hazırlanmasının önemli olduğu değerlendirilmektedir. Doktora tezlerinin alana sağladığı katkının önemli olduğu bilinmektedir. Lisansüstü programların açılmasında belirli bir öğretim üyesi şartı arandığı için (YÖK, 2022c) özellikle doktora seviyesinde çalışmaların sayıca az olmasının alanda çalışan akademisyen sayısının yetersizliği ile de ilgili olduğu değerlendirilmektedir.

Akademik çalışmaların alanda yetkin bir danışman rehberliğinde yapılması, bilimsel sonuçlara daha çabuk ulaşılması, sonuçların daha güvenilir olması bakımından önemli kabul edilmektedir. Bilimsel ve herhangi bir konuda ihtiyaç duyulan konularda bilgi ve düşüncesine başvurulmuş, danışılan kişiye (TDK, 2022) danışman denilmektedir. Lisansüstü akademik çalışmalar öğretim üyelerinden oluşan danışmanlarla yapılmaktadır. Türkiye'deki üniversitelerde öğretim üyelerinin unvanları profesör, doçent, yardımcı doçent, doktor öğretim üyesidir (ÖSYM, 2022b; RG, 2022) ve öğretim üyeliği için lisansüstü eğitimi tamamlamak şarttır. Türkiye'de profesör üst düzey araştırma, eğitim ve yönetim faaliyetlerinde bulunan, en yüksek düzeydeki akademik unvana sahip kişi, doçent özgün bilimsel çalışmalar yapmış ve doçentlik sınavını başarmış kişi, yardımcı doçent (yeni adıyla doktor öğretim üyesi) ise doktora çalışmalarını başarıyla tamamlamış ilk kademedeki akademik unvana sahip kişidir. Danışman unvanlarına göre tezler incelendiğinde 5 danışmanın profesör unvanlı (%50, n=10), 3 danışmanın doçent (%30, n=10), birer danışmanın da yardımcı doçent ve doktor öğretim üyesi (%20, n=10) olduğu tespit edilmiştir. Bilindiği gibi profesör kadrosuna atanabilmek için alanda uzun yıllar akademik çalışma yapmak, akademik tecrübe edinmek gerekmektedir. Profesör unvanlı danışmanların çokluğu, alan bilgisi ve tecrübe dikkate alındığında olumlu değerlendirilmektedir.

Lisans eğitiminden sonra belirli bir alanda daha derinlemesine akademik araştırma yapmak amacıyla yapılan çalışmalara (ÖSYM, 2022b) lisansüstü çalışmalar denilmektedir. Lisansüstü çalışmalarda araştırmacının problem kabul ettiği durum veya olgu ile ilgili araştırmalara ve önerdiği çözümlere (Baltacı, 2020) yer verilir. Tezlerin, ilgili alanda çalışan araştırmacılara yararlı olabilmesi için yazıldığı dillerin önem taşıdığı değerlendirilmektedir. Yapılan akademik çalışmaların dilinin İngilizce olması, çalışmanın uluslararası alanda tanınmasını hızlandıracağı bilinirken, çalışmanın yapıldığı ülkede İngilizce yaygın olarak kullanılmıyorsa kendi ülkesindeki araştırmacıların yararlanamayacağı bir çalışma durumuna düşeceği de bir gerçektir. Yazım dillerine ve amaçların ifade edilmelerine göre tezler incelendiğinde, 10 tezin tamamının Türkçe yazıldığı (%100, n=10) anlaşılmıştır. Tezlerin Türkçe yazılması sonuçlardan yararlanacak kitlenin genel durumu dikkate alındığında olumlu olarak değerlendirilmektedir. Çünkü popüler bilim alanında yapılan akademik çalışmaların hedef kitlesi akademisyenler olduğu kadar öğretmenler ve öğrenciler de vardır. Tezlerin yazım dili ilgili kararlar ilgili

enstitü veya bölümler tarafından belirlenmektedir. Yapılan çalışmaların uluslararası alanda daha yararlı olması için özellikle İngilizce yazılmasının veya İngilizce geniş bir özetin tezde yer almasının önemli olduğu, gerekiyorsa yönerge / yönetmeliklerde ilgili değişikliklerin yapılabileceği değerlendirilmektedir.

Lisansüstü çalışmalar, ilgili alanda tespit edilen problemleri araştırmak, çözümler önermek için yapılmaktadır ve bu nedenle yapılan çalışmanın amacını belirten cümlelerin önemli olduğu (Baltacı, 2019) bilinmektedir. Lisansüstü çalışmaların yürütüldüğü enstitülerin tez yazım kılavuzları farklılık gösterebilmektedir. Bu farklılık nedeniyle aynı konuda değişik üniversitelerde yapılan çalışmalarda farklı durumlar ortaya çıkabilmektedir. Tezlerde amaç cümleleri genellikle sorulardan oluşurken, kimi tezlerde amaçlar düz cümlelerden de oluşabilmektedir. İncelenen tezlerin sekizinde (%80, n=10) amaçların sorularla, birinde (%20, n=10) cümle şeklinde ifade edildiği, birinde ise (%20, n=10) amaçlara yer verilmediği tespit edilmiştir. Lisansüstü çalışmada amaçların ifade edilmemesi eksiklik olarak değerlendirilmiştir. Konuyla ilgili yönerge / yönetmelik değişikliği gerekiyorsa yapılabileceği değerlendirilmektedir. Akademik çalışmalarda amacın önemi bilinmektedir. İncelenen tezlerin dokuzunda amaçlara yer verilmesi (%90, n=10) olumlu değerlendirilmiştir.

Yazılı bir metinde ya da bireylerin konuşmalarında üzerinde durdukları, anlatmaya çalıştıkları fikir, olay, durum, düşünce, mevzuya konu (Kubbealtı, 2022; TDK, 2022) denilmektedir. Yazılan her metnin bir konusunun olduğu bilinmektedir. Konularına göre tezler incelendiğinde 10 tezin de popüler bilimle ilgili farklı konularda yazıldığı tespit edilmiştir. 10 tezin ikisi (%20, n=10) "*popüler bilimin akademik başarıya etkisi*" üzerine yapılmıştır. Popüler bilimle ilgili kitapların, dergilerin ve makalelerin akademik başarıya etkisi konusunda yapılan çalışmalarda (Ağca, 2016; Dağ, 2008; Eroğlu ve Sağlam, 2020; Kılıç, 2019; Kızıltepe, Samur ve Tekin, 2018; Orhan, 2021) konu hakkında detaylı bilgiler vermektedir. Çocukların akademik başarılarının artması, bilimi sevmeleri, bilimsel çalışmalara katılmada istekli davranmaları için popüler bilim kitaplarının işlevi yapılan araştırmalarda ortaya konulmuştur. Popüler bilimle ilgili yapılması düşünülen çalışmalarda bu konunun değişik alt başlıklarla daha detaylı ele alınmasının uygun olacağı değerlendirilmektedir. Araştırmada tespit edilen "*Popüler Bilim Alanında Çeviri Yaklaşım ve Sorunları*" konulu çalışmada Türkiye'de popüler bilim kitaplarının çevirisinde karşılaşılan sorunlara dikkat çekilmiştir. Türk kültürü dışındaki bir kültür esas alınarak yazılan popüler bilim kitap ve dergiler Türkçeye çevrilirken değişik problemlerle karşılaştığı bilinmektedir. Bu problemlerin bazılarını "*yazarın iletisini tam olarak okuyucuya yansıtamamak, Türk kültürüne aykırılıklar içeren metinlerin olması, özellikle Avrupa ülkeleri ve ABD'yi merkeze alıp diğer ülke ve birçok milleti yok sayan bir anlayışla yazılmış olması, belirli bir ırk ve inancı yüceltip, diğer ırk ve inançların küçümsemesi veya diğer ırk ve inançlara değer verilmemesi, kitaplarda yer alan ve Türk kültürü ile uyuşmayan görsellerin değişmesine izin verilmemesi*" olarak sıralamak (Orhan, 2021) mümkündür. Bu problemlerin, telif popüler bilim yazarlarının çoğalmasi ile aşılabileceği değerlendirilmektedir. "*Popüler Bilim Dergileri Karşılaştırması*" konulu tezde popüler bilim alanında yayın yapan dergiler araştırmacı tarafından belirlenen değişik ölçütler çerçevesinde karşılaştırılmıştır. Popüler bilimin sevilmesi ve yayılmasında dergilerin önemi (Küçük, 2015; Özsevgeç, Eroğlu ve Köroğlu, 2017), bilinmektedir. Popüler bilim dergiciliğinin değişik nedenlere bağlı olarak

yıldan yıla dergi sayısı ve basım miktarı olarak azaldığı bilinmekte, bu durum olumsuz olarak değerlendirilmektedir. Türkiye’de popüler bilim dergilerinin Ankara, İstanbul gibi büyük şehir merkezli çıkmalarının yanında bölgesel büyük şehirlerde de çıkmalarının erişim ve maliyet bakımından da yararlı olacağı değerlendirilmektedir. “*Fen Öğretiminde Popüler Bilim Makalelerinin Etkisi*” adlı çalışmada popüler bilim - fen öğretimi ilişkisine dikkat çekilmiştir. “*Popüler Bilim Kitaplarının Çocuk Edebiyatı Yönünden İncelenmesi*” adlı çalışma alanda ilk olması bakımından önemli görülmektedir. Bilindiği gibi çocuklar için ve çocuğa göre ilkesi ile yazılan bütün çalışmalar çocuk edebiyatı alanına girer. Çocuklar için yazılan popüler bilim dergi ve kitaplarının da çocuk edebiyatı kriterlerine uyması beklenmektedir. Bu kriterlerin neler olması gerektiğinin tespiti, popüler bilim kitaplarının neye göre incelenmesi gibi konuların ele alındığı çalışmada kitap inceleme ölçeği geliştirilmiştir. “*Popüler Bilim Dergilerinin Çocuk Haklarına Etkisi*” adlı çalışmada popüler bilim dergileri çocuk haklarına yer vermeleri bakımından incelenmiştir. Bilindiği gibi çocuk hakları, özellikle ikinci dünya savaşından sonra belirgin bir şekilde gündeme gelen ve dünya devletleri tarafından değişik ortamlarda tartışılan bir konudur. Uluslararası anlamda çocuk hakları, 1924 Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi ile başlamış, 1959 Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirgesi ile devam etmiş ve 1989 Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme’nin BM’ye üye birçok devlet tarafından imzalanması ile bu günkü halini almıştır. Türkiye’de de ilgili sözleşme 14 Eylül 1990’da imzalanmış, 27 Ocak 1995 tarih ve 22184 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak (Pembegül, 2019) yürürlüğe girmiştir. Çocuklara hitap eden her türlü çalışmada, çalışmanın formatına uygun bir şekilde çocuk haklarına yer verilmesi, konunun küçük yaşlardan itibaren zihinlerde yer etmesi bakımından önemli görülmektedir. Bu nedenle popüler bilim kitaplarında, popüler bilim dergilerinde de çocuk haklarına hedef kitlenin gelişim seviyesine uygun bir şekilde yer verilmesi gerektiği düşünülmektedir. Popüler bilimi dergileri ve kitaplarında çocuk haklarına yer veren yazı ve görsellerin daha fazla olması beklenmektedir. “*Popüler Bilim Algısı*” konulu çalışmada sınıf öğretmenleri ve fen bilimleri dersi öğretmenlerinin popüler bilim alguları, popüler bilimle ilgili düşünceleri, bu amaçla geliştirilen bir ölçek aracılığı ile toplanan verilerle (Uçar, 2021) incelenmiştir. Araştırmada fen bilimleri dersi öğretmenlerinin, sınıf öğretmenlerine göre popüler bilimle ilgili tutum ve davranışlarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenlerin popüler bilim alguları, öğrencilere popüler bilimi anlatmaları ve sevdirmeleri bakımından önemlidir. Diğer ders öğretmenlerinin de popüler bilim alguları konularını ele alan çalışmaların gerektiği düşünülmektedir. Bu tür çalışmalardan çıkan sonuçlar paydaşlarla değerlendirildikten sonra gerekli tutum ve davranışlar geliştirilirse, popüler bilimin öğrenciler tarafından daha çok tanınıp sevilleceği değerlendirilmektedir. “*Popüler Bilim Kitaplarının Toplumsal Cinsiyet Yönünden İncelenmesi*” konulu çalışmada TÜBİTAK popüler bilim yayınlarından üç-altı yaş çocuklara yönelik kitaplar toplumsal cinsiyet yönünden incelenmiştir. Bireyin doğuştan bir cinsiyete sahip olduğu ve içinde yetiştiği toplumun gelenek, görenek, örf, adet ve inanışlarına göre bu cinsiyetle uyumlu görevler yüklendiği bilinmektedir. Toplumlarda “kadın” ve “erkek” tanımı bu görevlerle daha belirgin bir hal alır. Toplumsal cinsiyet, yaratılışla gelen cinsiyetten farklı olarak bireyin içinde yetiştiği toplum kültürü ve inancına göre bireyin kadın ve erke olma özelliklerini belirginleştiren kavramı (Çakır, 2018) ifade eder. Popüler bilim kitaplarında bazı bilim alanlarında özellikle “erkek” veya

“kadın” bilim insanlarının özellikle vurgulandığı dikkat çekmektedir. Bu durum da hedef kitle çocuklarda olumsuz algılara neden olabilmektedir. Bu tür çalışmaların popüler bilimin cinsiyet farkı gözetmeksizin bütün çocuklar tarafından doğru algılanıp sevilmesi bakımından önemli olduğu düşünülmektedir.

Bilim ve sanatla ilgili belirli bir yöntemle yapılan çalışmalara araştırma (TDK, 2022) denilmektedir. Değişik araştırma modellerinin varlığı, sıklıkla kullanılanların da nitel ve nicel araştırma modelleri olduğu bilinmektedir. Araştırmanın konusu ve incelenen kaynaklar dikkate alındığında araştırmada kullanılan modellerin uygun olduğu değerlendirilmektedir. Popüler bilim konulu tezler, araştırma modellerine göre incelendiğinde yedi tezin (%70, n=10) nitel araştırma modelinde, diğer üç tezin de (%30, n=10) nicel araştırma, karma araştırma ve deneysel araştırma modelinde yapıldığı tespit edilmiştir. Araştırma modellerinin, lisansüstü çalışmalardaki önemi (Karasar, 2020) güvenilirlik ve geçerlilik bakımından bilinmektedir. Tezlerde tercih edilen evren ve örneklem dikkate alındığında araştırma modellerinin uygun olduğu değerlendirilmektedir.

Araştırmada belirlenen problemin cevabını bulmak için gerekli olan verilerin elde edildiği büyük gruba evren denir. Evren canlı veya cansız gruplardan oluşabilir. Evren aynı zamanda araştırmada elde edilen sonuçların genellendiği, canlı cansız varlıklardan oluşan büyük gruptur. Araştırmacının, belirlediği yöntemlerle evren içinden seçtiği ve evreni temsil eden birim ya da kümelerle örneklem (Ural & Kılıç, 2021) denir. Evren ve örneklem, araştırmanın geçerlik ve güvenilirliği bakımından (Karasar, 2020; Ural ve Kılıç, 2021) önemli görülmektedir. Tezlerin konusu ile belirlenen evren ve örneklem arasında uygun olduğu değerlendirilmektedir. Evren ve örneklemine göre popüler bilim konulu tezler incelendiğinde dört tezde (%40, n=10) evren ve örneklem olarak öğrencilerin seçildiği tespit edilmiştir. Yapılan çalışmaların konuları da dikkate alındığında öğrencilerin evren ve örneklem seçilmesinin uygun olduğu düşünülmektedir. Lisansüstü tezlerin üçünde (%30, n=10) popüler bilim kitaplarının evren ve örneklem olarak seçildiği anlaşılmaktadır. Çalışmaların içeriği incelendiğinde popüler bilim kitaplarının evren ve örneklem seçimi ile çalışmanın örtüştüğü tespit edilmiştir. İki çalışmada (%20, n=10) evren ve örneklem olarak popüler bilim dergilerinin, bir çalışmada da (%10, n=10) öğretmenlerin evren ve örneklem seçildiği tespit edilmiştir. Tezlerin konuları dikkate alındığında evren ve örneklem seçimlerinin uyumlu olduğu düşünülmektedir.

Akademik çalışmalarda araştırmacının sağlıklı, güvenilir bir sonuç elde etmesi için verilerin uygun veri toplama araçları ile elde edilmesi önemlidir. Bir akademik çalışmada verilerin toplanması aşaması araştırmacının gerçeklerle yüzleştiği (Baltacı, 2019) aşamadır. Araştırmadan sağlıklı sonuçların elde edilebilmesi veri toplama araçlarının uygunluğu ile doğru orantılıdır. Bu nedenle araştırmacıların birçoğu çalışma konularına özel veri toplama araçları geliştirmekte ve çalışmalarında verileri bu araçlarla toplamaktadır. Veri toplama araçlarına göre popüler bilim konulu tezler incelendiğinde üç tezde (%30, n=10) verilerin doküman inceleme ile toplandığı tespit edilmiştir. Diğer yedi tezde (%70, n=10) farklı veri toplama araçlarının kullanıldığı görülmektedir. Doküman inceleme yöntemi nitel araştırmalarda sıkça kullanıldığı (Yıldırım & Şimşek, 2018) bilinmektedir. Akademik çalışmalarda tercih edilen veri toplama yöntemlerinin

çalışmaların alanı ve konusu ile uyumlu olduğu düşünülmektedir.

Sonuç olarak popüler bilim konulu 10 lisansüstü çalışmanın içerik, sonuç ve önerilerle “çocuk edebiyatına ve popüler bilimin tanıtılmasına, Türkiye’deki popüler bilim çalışmalarına katkı sağladığı” sonucuna ulaşılmıştır.

ÖNERİLER

Popüler bilim konulu lisansüstü çalışmaların sonuçlarından hareketle aşağıdaki önerilere ver verilmiştir.

- 1) Popüler bilim konulu lisansüstü çalışmalarda genel olarak popüler bilimin akademik başarıya etkisi, popüler bilim ve çeviri sorunları, popüler bilim kitapları ve dergilerinin incelenmesi, popüler bilim algısı, çocuk hakları ve toplumsal cinsiyet yönünden popüler bilim dergi ve kitapları gibi konularda yapıldığı tespit edilmiştir. Bu konulara ilave olarak popüler bilim - STEAM ilişkisi, popüler bilim - değerler eğitimi, popüler bilim - okul öncesi dönem eğitimi gibi konularda da çalışmalar yapılmasının önemli olduğu düşünülmektedir.
- 2) TÜBİTAK başta olmaz üzere popüler bilim yayıncılığı yapan kurum ve kuruluşların sanal ortamda satış yaptıkları ve bu satışların da kargo şirketleri ile ülkenin her yerine en geç 4-5 gün içinde ulaştırıldığı bilinmektedir. Buna rağmen, popüler bilim yayınlarının tanıtımına ağırlık verilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.
- 3) Popüler bilim algısının mümkünse her branş öğretmeni düzeyinde incelenmesi gerektiği değerlendirilmektedir. Öğretmenlerin popüler bilim algılarının, popüler bilimi öğrencilerine tanıtmada ve sevdirmede önemli olduğu düşünülmektedir.
- 4) Popüler bilim kitaplarında MEB tarafından belirlenen 10 temel değere yer verilmesi gerektiği, konuyla ilgili daha fazla akademik çalışmanın yapılmasının uygun olacağı değerlendirilmektedir.
- 5) Popüler bilim ve çocuk edebiyatı bağlamında yapılan çalışmaların yetersiz olduğu ve daha fazla akademik çalışma yapılmasının gerekli olduğu değerlendirilmektedir.
- 6) Üniversitelerin öğretmenlik alanlarında zorunlu, diğer ilgili alanlarında da seçmeli popüler bilim, çocuk edebiyatı dersleri konulmasının önemli olduğu düşünülmektedir.
- 7) İlgili kurumların iş birliği ile popüler bilimi çocuklara sevdirecek sanal uygulamalar geliştirilmeli, bu yönde yazılım başta olmak üzere her türlü çalışmanın teşvik edilmesinin gerekli olduğu değerlendirilmektedir.

KAYNAKLAR

- Aral, N., & Baran, G. (2011). *Çocuk gelişimi*. İstanbul: YA-PA.
- Ay, İ. (2009). Muallim Naci, Ahmet Rasim ve Halide Nusret Zorlutuna'nın anı türündeki eserleriyle çocuk edebiyatımızdaki yeri ve başlıca temaları. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Baltacı, A. (2019). Nitel araştırma süreci: Nitel bir araştırma nasıl yapılır? *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 368+388.

- Baltacı, A. (2020). Araştırmaların raporlaştırılması: Bir tez veya bilimsel makale nasıl yazılır? *Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü e-Dergisi*, 3(2), 6-39.
- Baştürk, S. (2010). Ortaöğretim matematik öğretmen adaylarına göre fen edebiyat fakültelerindeki alan eğitimi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(3), 137-160.
- Bıkmaz, F., Aksoy, E., Tatar, Ö., ve Altınyüzük, C. (2013). Eğitim programları ve öğretim alanında yapılan doktora tezlerine ait içerik çözümlemesi: 1974-2009. *Eğitim ve Bilim*, 38(168), 288-303.
- BM. (2022, 3 5). Çocuk haklarına dair sözleşme. UNICEF Türkiye: <https://www.unicef.org/turkey/%C3%A7ocuk-haklar%C4%B1na-dair-%C3%B6zle%C5%9Fme> adresinden alındı.
- Büyüköztürk, Ş. (2009). *Sosyal bilimlerde veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Çakır, F. (2014). *Çocuk edebiyatına pskilopedagogik ve sosyopedagogik açıdan yaklaşım*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.
- Çakır, S. (2018). Feminizm. H. Örs, 19. yüzyıldan 20. yüzyıla modern siyasal ideolojiler içinde (s. 413-475). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Çalık, M., & Sözbilir, M. (2014). İçerik analizinin parametreleri. *Eğitim ve Bilim*, 39(174), 33-38.
- Çaparlar, C., & Dönmez, A. (2016). Bilimsel araştırma nedir, nasıl yapılır? *Turkish Journal of the Anaesthesiology and Reanimation*, 44, 212-218. doi:10.5152/TJAR.2016.34711.
- Çepni, S. (2010). *Araştırma ve proje çalışmalarına giriş*. Trabzon: Celepler Matbaacılık.
- Çepni, S., Bacanak, A., & Küçük, M. (2003). Fen eğitiminin amaçlarında değişen değerler: Fen-teknoloji-toplum. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(4), 7-29.
- Dağ, E. (2008). Çocuklara bilimin tanıtılmasında resimli yayınlar ve "bilim illüstrasyonu"nun önemi. 1. *Sanat ve Tasarım Sempozyumu* (s. 105-116). İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi.
- Dursun, O. (2018). Bilim gazeteciliğinde popülaritenin ve pozitif bilimlerin hegemonyası. *İleti-ş-im*, 29, 83-114.
- Eroğlu, B., & Sağlam, H. (2020). popüler bilim kitapları etkili bir öğretim aracı olarak kullanılabilir mi? *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi*, 9(3), 656-678.
- Günel, B. (2006). Yaratıcı yazarlık ve günümüz Türk öyküsü. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 46(2), 61-86.
- Güner, B., & Çitçi, M. (2010). popüler bilim anlayışı ve coğrafyanın popülerliği bilim ve teknik dergisi örneği. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 24, 131-155.
- Ünal, A., Yıldırım, A., & Sürücü, A. (2018). Eğitim fakültesi öğrencilerinin önemli olarak kabul ettikleri ödevler. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 48, 555-574.
- İpek, O. (2017). Çocuk edebiyatı ve çocuk eğitimi çerçevesinde numan kartal'ın eserlerinin

- incelenmesi. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Uludağ Üniversitesi, Bursa.
- Küçük, S. (2013). Türkiye'de bilimin popülerleştirilmesi sürecinde süreli yayıncılığın rolü: "fen alemi" örneği (1925-1926). *Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 9(17), 187-218.
- Küçük, S. (2015). Erken cumhuriyet dönemi bilim dergilerinin vizyon ve misyonları. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(31), 346-357.
- Kıbrıs, İ. (2016). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Kıral, B. (2020). Nitel bir veri analizi yöntemi olarak doküman analizi. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15, 170-189.
- Kızıltepe, G. İ., Samur, A., & Tekin, H. (2018). Çocuk kitapları yoluyla matematik becerilerinin kazandırılmasına yönelik yapılmış araştırmaların incelenmesi. *Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(1), 106-123.
- Karasar, N. (2020). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Nobel.
- Kaya, A., Çepni, S., & Küçük, M. (2004). Fizik öğretmenleri için üniversite destekli bir hizmet içi eğitim model önerisi. *The Turkish Online Journal of Educational Technology-TOJET*, 3(1), 112-119.
- Kuşdemir, Y. (2018). İlkokul çağı çocuklarında dil gelişimi. F. Güneş, ve S. Sidekli, *İlkokulda Türkçe öğretimi içinde* (s. 29-69). Ankara: Eğiten Kitap.
- Kubbealtı. (2022, 2 4). *Kubbealtı lugatı*. Kubbealtı Akademi: <http://lugatim.com/s/konu> adresinden alındı.
- Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM). (2021(a), 12 1). *Zorunlu dersler ve öğretim süresi*. Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığı: <https://www.osym.gov.tr/TR,1374/zorunlu-dersler-ve-ogretim-suresi.html> adresinden alındı.
- ÖSYM. (2022(b), 2 4). *Tanımlar*. Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Başkanlığı: <https://www.osym.gov.tr/TR,1371/tanimlar.html> adresinden alındı.
- Özsevgeç, T., Eroğlu, B., & Köroğlu, Y. (2017). Popüler bilim dergilerinin değerlendirilmesi: Bilim ve Teknik ve National Geographic örneği. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30, 619-630.
- Öztekin, H., & Şahin, M. (2020). Medyanın bilimle imtihanı: türkiye'de gazetelerde yer alan bilim haberleri üzerine bir inceleme. *Akdeniz İletişim Dergisi*, 33, 178-197.
- Resmi Gazete. (2022, 2 11). *Yükseköğretim kanunu ile bazı kanun ve kanun hükmünde kararnamelerde değişiklik yapılması hakkında kanun*. Resmi Gazete: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/03/20180306-11.htm> adresinden alındı.
- Sak, R., Sak, İ., Şendil, Ç., & Nas, E. (2021). Bir Araştırma yöntemi olarak doküman analizi. *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 4, 227-250.
- Sargın, S. (2007). Türkiye'de üniversitelerin gelişim süreci ve bölgesel dağılımı. *Süleyman*

- Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(5), 133-150.
- Sağlam, M., & Aral, N. (2016). Tarihsel süreç içerisinde çocuk ve çocukluk kavramları. *Çocuk ve Medeniyet Dergisi*, 1(2), 43-56.
- Şimşek, T., & Yakar, Y. (2018). Çocuk ve edebiyat. T. Şimşek, *Kuramdan uygulamaya çocuk edebiyatı* içinde (s. 13-42). Ankara: Grafiker Yayınları.
- Türk Dil Kurumu (TDK). (2022, 2 4). *Güncel Türkçe sözlük*. Türk Dil Kurumu Sözlükleri: <https://sozluk.gov.tr> adresinden alındı.
- TDK. (2022, 2 4). *Güncel Türkçe sözlük*. Türk Dil Kurumu Sözlükleri: <https://sozluk.gov.tr> adresinden alındı.
- TDK. (2022, 2 4). *Güncel Türkçe sözlük*. Türk Dil Kurumu Sözlükleri: <https://sozluk.gov.tr> adresinden alındı.
- TDK. (2022, 2 8). *Güncel Türkçe sözlük*. Türk Dil Kurumu Sözlükleri: <https://sozluk.gov.tr> adresinden alındı.
- Ural, A., & Kılıç, İ. (2021). *Bilimsel araştırma süreci ve SPSS ile veri analizi*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Uslu, R. (2018). *İslam hukukunda çocuk ve hakları*. Konya: Eğitim Yayınevi.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Yükseköğretim Kurulu (YÖK). (2022(d), 3 14). *Çocuk gelişimi (fakülte) programı bulunan tüm üniversiteler*. Yükseköğretim Kurulu: <https://yokatlas.yok.gov.tr/lisans-bolum.php?b=10701> adresinden alındı.
- YÖK. (2022(d), 3 14). *Biyoloji öğretilenliği programı bulunan tüm üniversiteler*. Yükseköğretim Kurulu: <https://yokatlas.yok.gov.tr/lisans-bolum.php?b=10030> adresinden alındı.
- YÖK. (2022(d), 3 14). *Biyoloji programı bulunan tüm üniversiteler*. Yükseköğretim Kurulu: <https://yokatlas.yok.gov.tr/lisans-bolum.php?b=10031> adresinden alındı.
- YÖK. (2022(e), 3 16). *Üniversiteler / üniversitelerimiz*. Yükseköğretim Kurulu: <https://www.yok.gov.tr/universiteler/universitelerimiz> adresinden alındı.
- YÖK. (2022(e), 2 10). *Üniversitelerimiz*. Yükseköğretim Kurulu: <https://www.yok.gov.tr/universiteler/universitelerimiz> adresinden alındı.
- YÖK. (2022(c), 3 17). *Lisansüstü eğitim - öğretim programı açılması ve yürütülmesine dair ilkeler*. Öğrenci Portalı: <https://ogrenciportali.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/yukseklisans-ve-doktora-kriterleri-guncellendi/Lisansüstü%20Egitim-Öğretim%20Programı%20Açılması%20ve%20Yürütülmesine%20Dair%20İlkeler.aspx> adresinden alındı.
- YÖK. (2022(a), 3 15). *Tez merkezi*. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden alındı.
- YÖK. (2022(b), 2 10). *Yüksek lisans ve doktora kriterleri güncellendi*. Öğrenci Portalı:

<https://ogrenciportali.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/yukseklisansve-doktora-kriterleri-guncellendi/yukseklisansve-doktora-kriterleri-guncellendi.aspx> adresinden alındı.

İNCELENEN TEZLER

- Ağca, E. (2016). *Ortaokul fen bilimleri dersi konularının öğretiminde TÜBİTAK popüler bilim kitaplarının kullanılmasının akademik başarıya etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, Kayseri.
- Kılıç, E. (2019). *Popüler bilim kitaplarının 6. sınıf öğrencilerinin fen bilimleri dersi akademik başarılarına, bilgilerinin kalıcılığına ve fenne yönelik tutumlarına etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Kılıç, O. (2009). *Çeviri yoluyla popüler bilim: tübitak yayınları örneğinde türkiye' de popüler bilim alanında çeviri yaklaşımları ve sorunları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Orhan, M. (2021). *TÜBİTAK çocuk kitaplarının çocuk edebiyatı yönünden incelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Kırıkkale Üniversitesi, Kırıkkale.
- Pembegül, B. (2019). *TÜBİTAK tarafından çocuklara yönelik yayımlanan popüler bilim dergilerinin çocuk hakları açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Şahin, D. (2021). *TÜBİTAK popüler bilim yayınları 3-6 yaş çocuk kitaplığının toplumsal cinsiyet yönünden incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi, Kocaeli.
- Ucer, S. (2019). *Fen öğretiminde popüler bilim makalelerinin rolü: Atom kavrama örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Aksaray Üniversitesi, Aksaray.
- Uçar, S. (2021). *Fen bilimleri ve sınıf öğretmenlerinin popüler bilime ilişkin görüşleri: bir karma yöntem çalışması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir.
- Yazır, Ü. (2018). *Biyoloji eğitiminde bir eğitim materyali olarak popüler bilim dergilerinin öğrencilerin bilime ve biyoloji dersine yönelik tutumlarına etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Yıldız, M. (2015). *Türkiye' de popüler bilim dergilerinin eleştirel ekonomi politik çözümlemesi: Bilim ve teknik ile popüler science örnekleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.